INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANK TIZIMINI ISLOX QILISHNING USTVOR YO‘NALISHLARI

Xudoyqulova Muxlisa

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Bank-Moliya xizmatlari fakulteti

BI-524 guruh talabasi

Sindorov Sh.K

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Bank ishi kafedrasi assistenti

Anotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlari kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda bank sektorida raqobat muhitini kuchaytirish, moliyaviy barqarorlikni ta’minlash, kredit siyosatini takomillashtirish hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari chuqur o‘rganiladi. Shuningdek, davlat ulushi yuqori bo‘lgan banklarni transformatsiya qilish, xususiy kapitalni jalb etish va bank xizmatlari ommabopligini oshirishning amaliy mexanizmlari ko‘rib chiqiladi. Tahlil jarayonida milliy va xalqaro tajriba solishtirilib, mavjud muammolar va tizimli cheklovlar aniqlanadi. Tadqiqot natijasida bank tizimini yanada samarali va raqobatbardosh rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: bank tizimi, bank islohoti, moliyaviy barqarorlik, kredit siyosati, raqamli bank xizmatlari, bank transformatsiyasi, xususiylashtirish, raqobat muhiti, moliyaviy vositachilik, investitsion faollik

Kirish. Hozirgi globallashuv sharoitida milliy bank tizimining barqarorligi va raqobatbardoshligi mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda moliya-bank sohasini tubdan isloh qilishga qaratilgan keng qamrovli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, bank tizimining institutsional tuzilmasini modernizatsiya qilish, moliyaviy vositachilik darajasini oshirish hamda xalqaro standartlarga moslashish jarayonlari jadallashmoqda. Bu esa bank sektorining nafaqat ichki iqtisodiy ehtiyojlarga, balki global moliyaviy bozor talablariga ham moslashuvchanligini ta’minlash zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Shu bilan birga, amaldagi bank tizimida davlat ulushining yuqoriligi, kredit portfelining yetarli darajada diversifikatsiya qilinmaganligi, hamda raqamli xizmatlarning hududlar kesimida notekis rivojlanishi kabi muammolar saqlanib qolmoqda. Mazkur holatlar banklarning samaradorligi va moliyaviy barqarorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Natijada, bank tizimini chuqur isloh qilish va uning ustuvor yo‘nalishlarini aniq belgilash ilmiy hamda amaliy jihatdan dolzarb masalaga aylanmoqda.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlarini tizimli tahlil qilish va ularni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida bank sektoridagi mavjud muammolar, ularning kelib chiqish omillari hamda xalqaro tajriba asosida samarali yechimlar o‘rganiladi. Bu esa bank tizimini barqaror rivojlantirish va uning iqtisodiyotdagi rolini yanada kuchaytirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism. O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilayotgan bo‘lib, uning ustuvor yo‘nalishlari iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va moliyaviy resurslardan samarali foydalanishga qaratilgan. Mazkur jarayonda eng muhim yo‘nalishlardan biri bank sektorida raqobat muhitini shakllantirish va kuchaytirish hisoblanadi. Amaldagi holatda bank aktivlarining katta qismi davlat ulushi mavjud banklar hissasiga to‘g‘ri keladi. Bu esa bozor mexanizmlarining to‘liq ishlashiga to‘sqinlik qiladi va resurslar taqsimotida ma’lum darajada nomutanosiblikni yuzaga keltiradi. Shu sababli davlat banklarini transformatsiya qilish, ularning faoliyatiga korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy etish hamda xususiy kapitalni keng jalb qilish muhim vazifa sifatida qaralmoqda.

Bank tizimini isloh qilishning yana bir ustuvor yo‘nalishi moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash bilan bog‘liq. Banklarning kapital yetarliligi, likvidlik darajasi va aktivlar sifati kabi ko‘rsatkichlar iqtisodiyotdagi umumiy risklarga bevosita bog‘liqdir. Shu nuqtai nazardan, kredit portfelining sifatini oshirish, muammoli kreditlar ulushini kamaytirish va risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish zarur. Ayniqsa, kredit ajratish jarayonida iqtisodiy samaradorlik va qaytuvchanlik darajasini chuqur tahlil qilish amaliyotini keng joriy etish talab etiladi. Aks holda, bank resurslarining samarasiz yo‘naltirilishi umumiy moliyaviy tizim barqarorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Shu bilan birga, bank xizmatlarini raqamlashtirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish ham islohotlarning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Raqamli bank xizmatlari nafaqat mijozlarga qulaylik yaratadi, balki bank operatsiyalarining tezkorligi va shaffofligini oshiradi. So‘nggi yillarda mobil banking, onlayn kreditlash va masofaviy xizmat ko‘rsatish tizimlari keng rivojlanmoqda. Biroq, bu jarayon hududlar kesimida bir xil darajada emas. Ayniqsa, qishloq hududlarida raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini cheklab qo‘ymoqda. Shu sababli raqamli texnologiyalarni joriy etishda hududiy tafovutlarni qisqartirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bank tizimini isloh qilishda yana bir muhim jihat — moliyaviy inklyuziyani ta’minlashdir. Aholining barcha qatlamlari uchun bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi. Bu borada kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishni kengaytirish, mikroqarzlash tizimini rivojlantirish hamda aholining moliyaviy savodxonligini oshirish muhim hisoblanadi. Moliyaviy inklyuziya darajasining oshishi iqtisodiyotda pul aylanishini faollashtiradi va norasmiy sektor ulushini qisqartirishga yordam beradi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, bank tizimini samarali rivojlantirish uchun ochiqlik va shaffoflik muhim omil hisoblanadi. Shu bois banklar faoliyatida axborot oshkoraligini ta’minlash, moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga mos ravishda yuritish va jamoatchilik ishonchini mustahkamlash zarur. Bu esa xorijiy investorlarni jalb qilish va bank sektoriga

investitsion jozibadorlikni oshirish imkonini beradi. Ayniqsa, xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish orqali ilg‘or boshqaruv tajribalarini joriy etish muhim natijalar berishi mumkin.

Yuqoridagi yo‘nalishlar o‘zaro chambarchas bog‘liq bo‘lib, ularni kompleks tarzda amalga oshirish bank tizimining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, islohotlarni amalga oshirishda bosqichma-bosqichlik tamoyiliga rioya qilish, mavjud iqtisodiy sharoitlarni chuqur tahlil qilish va risklarni oldindan baholash muhim ahamiyatga ega. Aks holda, tezkor va yetarli darajada asoslanmagan qarorlar kutilgan natijani bermasligi mumkin.

Umuman olganda, O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilishning ustuvor yo‘nalishlari iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta’minlash, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish va bank xizmatlari sifatini oshirishga qaratilgan. Mazkur yo‘nalishlarni izchil amalga oshirish orqali bank tizimini yangi bosqichga olib chiqish va uning xalqaro moliyaviy makondagi o‘rnini mustahkamlash mumkin.

Xulosa. O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini isloh qilish jarayoni tahlili shuni ko‘rsatadiki, amalga oshirilayotgan o‘zgarishlar iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va moliyaviy sektor samaradorligini oshirishda muhim rol o‘ynamoqda. Biroq mavjud yutuqlar bilan bir qatorda tizimda hali ham chuqur tarkibiy muammolar saqlanib qolmoqda. Xususan, davlat banklarining yuqori ulushi, kredit portfelining yetarli darajada diversifikatsiya qilinmaganligi, risklarni boshqarish amaliyotining ayrim holatlarda zaifligi hamda raqamli xizmatlarning notekis rivojlanishi bank tizimining to‘liq samarali ishlashiga to‘sqinlik qilmoqda. Shu sababli islohotlarni faqat institutsional o‘zgarishlar bilan cheklanib qolmasdan, ularni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish zarur. Amaliy jihatdan bank sektorida raqobatni kuchaytirish uchun davlat ulushini bosqichma-bosqich kamaytirish va xususiy banklar kirib kelishi uchun teng sharoit yaratish lozim. Kredit siyosatini takomillashtirishda esa resurslarni taqsimlash jarayonida iqtisodiy samaradorlik va qaytarilish ehtimolini asosiy mezon sifatida belgilash, muammoli kreditlarni erta aniqlash va ularni boshqarishning ilg‘or mexanizmlarini joriy etish muhim hisoblanadi. Raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishda hududlar o‘rtasidagi tafovutni qisqartirish, zamonaviy infratuzilmani kengaytirish hamda aholining raqamli savodxonligini oshirish ustuvor vazifalardan biri bo‘lishi kerak. Shu bilan birga, banklar faoliyatida shaffoflikni kuchaytirish, xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga to‘liq o‘tish va korporativ boshqaruv sifatini oshirish orqali investorlar ishonchini mustahkamlash mumkin. Moliyaviy inklyuziyani kengaytirish esa kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab-quvvatlash, kredit resurslariga kirish imkoniyatini soddalashtirish hamda moliyaviy xizmatlarni aholining barcha qatlamlariga yaqinlashtirish orqali amalga oshirilishi lozim. Xulosa qilib aytganda, bank tizimini isloh qilish faqat texnik yoki tashkiliy o‘zgarish emas, balki iqtisodiy rivojlanishning strategik yo‘nalishi bo‘lib, uning muvaffaqiyati kompleks yondashuv, izchil siyosat va amaliy mexanizmlarning uyg‘unligiga bog‘liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xolikulov, O. A., Abdukarimova, D. M., Aitmuratova, G., Safarboyeva, D., & O‘ktamova, A. (2024). O‘zbekiston Respublikasi bank tizimi va uning tuzilishi.
2. Ulashev, X. A., Shodiyev, S. S., & Shakarov, M. Sh. (2024). O‘zbekiston bank tizimida islohotlar va ularning rivojlantirish yo‘llari.

ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index:* *google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

3. Xusainov, X. B. (2023). O‘zbekiston bank tizimi: islohotlarning asosiy yo‘nalishlari.
4. Hikmatov, A., & Xolikulov, O. A. (2024). Pul-kredit siyosati instrumentlarining bank tizimi barqarorligiga ta’siri.
5. Toshtemirova, F. N., Murodullayev, M. M., & Ishonkulova, F. A. (2024). Yashil iqtisodiyot sharoitida bank tizimi va uning xususiyatlari.